

Erytistoimivallan käyttö poikkeusoloissa ja toimivalta vakavissa häiriötilanteissa

Tarkastuslautakunnan arviointimuistio 3.12.2020

1 Tarkastuslautakunnan tehtävä

Tarkastuslautakunnan tehtävä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tarkastuslautakunta antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisenä pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista. (Kuntalaki 121 §.) Tarkastuslautakunnalla on salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada kunnan viranomaisilta tiedot ja nähtävikseen asiakirjat, joita se pitää tarpeellisina arviointitehtävän hoitamiseksi (kuntalaki 124 §).

2 Arviointitehtävä

Arvioinnin kohteena on 1) Jyväskylän kaupungin johdon vastuulla oleva koronaepidemiaan liittyvä poikkeusolojen hallinto ja johtaminen sekä 2) päätöksenteko koronaepidemiaan liittyen poikkeusolojen päätyttyä, mutta vakavan häiriötilanteen jatkuessa.

Lainsäädäntöön on sisällytetty erityisiä määräyksiä viranomaisten toimivaltuuksista poikkeusolojen aikana. Suomessa näitä lakeja ovat valmiuslaki (1552/2011) ja puolustustilalaki (1082/1991). Valmiuslain mahdollistamia viranomaisten toimivaltuuksia voidaan ottaa käyttöön laissa tarkoitettujen poikkeusolojen vallitessa. Valmiuslain mukaisia toimivaltuuksia voidaan käyttää vain, jos tilanne ei ole hallittavissa viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin.

Valmiuslain 12 §:n mukaan kuntien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Valtioneuvosto antoi 16.3.2020 asetuksen poikkeusoloista ja teki päätöksen poikkeusolojen päättymisestä 16.6.2020. Suomessa on vallinnut poikkeusolot 17.3. – 16.6.2020 ja sen jälkeen koronaepidemian aiheuttama vakava häiriötilanne.

3 Erytistoimivallan käyttö poikkeusoloissa

3.1 Erytistoimivallan käyttöönotto

Jyväskylän kaupungin hallintosäännön liitteen 2 mukaan (5 §) erityistoimivallan käyttöön ottamisesta päättää kaupunginhallitus tai kiireellisessä tapauksessa kaupunginjohtaja kaupungin poikkeusolojen johtoryhmässä. Erytistoimivallan käyttämisen lakkaamisesta päättää kaupunginhallitus. Jyväskylän kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 16.3.2020, että kaupungissa otetaan 17.3.2020 alkaen käyttöön hallintosäännön liitteen 2 mukainen erityistoimivalta, mikä perustuu valtioneuvoston antamaan asetukseen. Asia käsiteltiin kiireellisenä kaupunginhallituksen kokouksessa.

3.2 Kaupungin varautuminen poikkeusoloihin

Suurten kaupunkien varautumisessa poikkeusoloihin päätöksenteossa ja johtamisessa on eroja.

Kaupunkien vertailu valtioneuvoston antaessa asetuksen poikkeusoloista:

Jyväskylä:	Hallintosäännön liite 2: Toimivalta vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa
Tampere:	Hallintosäännön liite 5: Tampereen kaupungin häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtosääntö
Helsinki:	Hallintosäännön mukana kansliapäällikkö päättää varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan järjestämisestä ja toimeenpanosta. Poikkeusoloissa noudatetaan Helsingin kaupunkikonsernissa sovellettavaa kriisijohtamismallia.
Espoo:	Hallintosääntöön ei sisällynyt määräyksiä häiriö- ja poikkeusolojen erityistoimivallasta
Oulu:	Hallintosääntöön ei sisällynyt määräyksiä häiriö- ja poikkeusolojen erityistoimivallasta
Vantaa:	Hallintosääntöön ei sisällynyt määräyksiä häiriö- ja poikkeusolojen erityistoimivallasta
Lahti:	Hallintosääntöön ei sisällynyt määräyksiä häiriö- ja poikkeusolojen erityistoimivallasta
Kuopio:	Hallintosääntöön ei sisällynyt määräyksiä häiriö- ja poikkeusolojen erityistoimivallasta

Espoon kaupungin valtuusto hyväksyi 23.3.2020 hallintosääntöön (I osan 2. luvun 3 §:ään) muutoksen, jonka mukaan kaupunginhallituksen tehtäviin ja ratkaisovaltaan lisättiin toimiminen tartuntalain mukaisena kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaavana toimielimenä.

Johtopäätös: Jyväskylän kaupunki on varautunut hyvin poikkeusolojen päätöksentekoon ja johtamiseen hallintosäännön säännöksillä.

Kokonaisvarautuminen normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin muodostuu kunnan valmiussuunnitelmasta. Hallintosäännön liitteen 2 § 3:n mukaan kokonaisvarautuminen vakaviin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin muodostuu koko kaupunkia koskevasta valmiussuunnitelmasta sekä toimialojen, liikelaitosten ja tytäryhtiöiden valmiussuunnitelmista. Valmiussuunnittelua johtaa ja valvoo kaupunginhallitus.

Koko kaupungin valmiussuunnitelma jakautuu kolmeen osaan; strategiseen, operatiiviseen ja poikkeusolojen valmiussuunnitelmaan.

- Strategisessa valmiussuunnitelmassa esitetään kaupungin varautumisen linjaukset ja pääperiaatteet sekä varautumisen toimenpideohjelma. Julkinen.
- Operatiivisessa suunnitelmassa on kuvattu häiriötilanteiden hallinnan ja kriisijohtamisen menettelyt sekä yhteistoimintamenettelyt eri toimijoiden välillä. Se sisältää myös toimialojen valmiussuunnitelmat, tilannekohtaiset toimintaohjeet (toimintakortit) ja vastuut sekä varautumisorganisaation yhteystiedot. Ei-julkinen.
- Poikkeusolojen suunnitelmassa esitetään valmiuslainsäädännön vaikutukset kaupungin toimintaan, kaupungin henkilöstövaraukset ja evakuointi- ja väestönsuojelutehtävät. Ei-julkinen.

Kylän Kattauksen valmiussuunnitelma on hyväksytty Kylän Kattaus –liikelaitoksen johtokunnassa 7.3.2019 (1/2019) ja Jyväskylän seudun ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen valmiussuunnitelma 2017 on hyväksytty ympäristöterveysjaostossa 31.1.2018 (1/2018).

Johtopäätös: Koko kaupungin valmiussuunnitelman strateginen osa puuttuu vielä kaupungin verkkosivulta.

3.3 Poikkeusolojen hallinnon käynnistäminen

Erytistoimivallan käyttöön ottaminen tarkoittaa, että kaupunginjohtaja voi käyttää normaaliolojen hallintosäännön määrittelemästä toimivallasta poiketen päätösvaltaa peruspalvelujen turvaamiseksi ja häiriötilanteen normalisoimiseksi, milloin asia koskee toimenpiteiden yhteensovittamista eri toimialojen välillä, taloudellisten resurssien tai henkilöstöresurssien suuntaamista, tiedottamista tai muuta häiriötilanteen hoitamiseksi välttämätöntä päätöstä (hallintosäännön liitteen 2 § 5).

Kaupunginjohtaja on käyttänyt erityistoimivaltaa kahdessa asiassa poikkeusolojen aikana (viranhaltijapäätökset):

- 10/2020 18.3.2020 Sähköisen kokouksen pitämisen mahdollisuuden lisääminen väliaikaisesti Jyväskylän kaupungin hallintosääntöön. Valtuusto päätti 27.4.2020 lisätä hallintosääntöön §:n, jonka mukaan toimielimet voivat pitää kokoukset sähköisesti.
- 17/2020 17.4.2020 Määräaikainen toimivallan muutos koskien yksityisrittäjien tuen myöntämistä.

Erytistoimivallan käyttö perustuu siihen, että kaupunginjohtaja käyttää viranhaltijalle tai toimielimelle kuuluvaa päätösvaltaa. Päätös viedään toimivaltaisen tahon käsittelyyn, joka voi tarvittaessa muuttaa päätöksen. Muut kaupunginjohtajan viranhaltijapäätökset on tehty normaaliolojen hallintosäännön toimivallan mukaisesti.

Kaupunki on pitänyt normaalit päätöksentekuelimet toiminnassa koko epidemian ajan Teams-yhteyksien avulla.

Koronatilanteeseen liittyen kaupunginhallitus on valtuuttanut kaupunginjohtajan tekemään tiettyjä päätöksiä. Kaupunginhallitus on kokouksessaan 30.3.2020 (64§) käsitellyt koronavirustilanteesta johtuvaa mahdollista tarvetta yhteistoimintamenettelyille. Kokouksessa on päätetty valtuuttaa kaupunginjohtaja käynnistämään tarvittavat yhteystoimintalain 4 §:n 1 momentin edellyttämät yhteistoimintamenettelyt koronavirustilanteen aiheuttamien taloudellisten riskien minimoimiseksi ja henkilöstötilanteeseen reagoimiseksi.

3.4 Kaupungin poikkeusolojen johtoryhmä

Valmiuslain käyttöönottoaminen ei ole edellyttänyt muutoksia kaupungin organisaatioon. Kaupunginjohtaja oli nimennyt jo 10.3.2020 Korona-valmiusryhmän (viranhaltijapäätös 9/2020), jota laajennettiin poikkeusolojen johtoryhmäksi.

Kaupungin intran mukaan korona-valmiusryhmä toimii valmistelevana ryhmänä poikkeusolojen johtoryhmää ja kaupungin päätöksentekoa varten. Ryhmän tehtävänä on varmistaa kaupunkiorganisaation ajantasainen tilannekuva sekä toimialojen välinen tiedonkulku, tukea toimialojen valmiutta vastata mahdolliseen koronavirusepidemiaan, valmistella toimenpide-ehdotuksia päätöksentekoa varten ja antaa kaupunkiorganisaatiota koskevia ohjeita varautumiseen liittyen. Korona-valmiusryhmä kokoontuu toistaiseksi perjantaisin klo 9-10.30 ja tarpeen mukaan. Kokoukset pidetään etäkokouksina Teams-yhteyden kautta.

Poikkeusolojen johtoryhmä kokoontuu toistaiseksi maanantaisin klo 12-13 ja tarpeen mukaan. Poikkeusolojen johtoryhmän tehtävä: "Vakavien häiriötilanteiden aikana ja poikkeusoloissa kaupungin toimintaa johtaa kaupunginjohtaja ja hänen johtamansa poikkeusolojen johtoryhmä." (Hallintosääntö, liite 2, § 7). Kokoukset pidetään etäkokouksina Teams-yhteyden kautta. Kokouksista ei ole muistioita.

Johtopäätös: Poikkeusolojen toimivaltuudet ovat Jyväskylän kaupungissa ajanmukaisella tasolla.

4 Toimivalta vakavissa häiriötilanteissa

4.1 Poikkeusolojen lakkaaminen

Valtioneuvosto antoi 15.6.2020 yleisistunnossaan valmiuslain toimivaltuuksien käytön kumoamisasetukset ja totesi, että maassa eivät enää vallitse valmiuslain 3 §:ssä tarkoitetut poikkeusolot. Kumoamisasetukset ja poikkeusolojen päättyminen tulivat voimaan 16.6.2020. Jyväskylän kaupunginhallitus päätti 15.6. poikkeusolojen mukaisten säännösten voimassaolon lakkaamisesta. Kaupunginhallituksen päätöksen mukaan Jyväskylän kaupungissa lakkautetaan 17.3.2020 alkaen käyttöön otettu hallintosäännön liitteen 2 mukainen erityistoimivalta, mikä tarkoittaa kaupunginjohtajan toimivaltaa vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

4.2 Tilintarkastajan havainnot

Poikkeusolojen johtoryhmä on jatkanut kokoontumistaan ja suositusten antamista vielä poikkeusolojen päättymisen ja erityistoimivallan lakkauttamisen jälkeen.

Tilintarkastajalle annetun selvityksen mukaan poikkeusolojen johtoryhmä ei tee juridisia päätöksiä, vaan päätökset tehdään ryhmän jäsenten hallintosäännössä, toimintasäännöissä tai virkatehtävissä määritellyllä toimivallalla tai ryhmä valmistelee asioita eri toimielinten päätöksentekoon.

Tarkastuksessa saadun tiedon mukaan poikkeusolojen johtoryhmän toimintaa ei ole kytketty valmiuslain voimassaoloon (poikkeusoloihin) vaan se toimii kaikissa vakavissa häiriötilanteissa (esim. myrskyt) ja kokoontuu myös normaalioloissa käymään läpi valmiusryhmän esityksiä kaupungin varautumis- ja valmiuskyvykkyyden parantamiseksi ja kehittämiseksi.

- **Tilintarkastajat suosittelevat** pohtimaan, onko hallintosäännön liite 2:een tarpeen lisätä tarkennus, että poikkeusolojen johtoryhmän toimintaa ei ole kytketty valmiuslain voimassaoloon (poikkeusoloihin) vaan se toimii kaikenlaisissa vakavissa häiriötilanteissa ja kokoontuu myös normaalioloissa kehittääkseen kaupungin varautumis- ja valmiuskyvykkyyttä. (Tilintarkastuksen raportti 29.10.2020.)

Hallintosäännön liitteen 2 mukaan vakavilla häiriötilanteilla tarkoitetaan tapahtumia ja tilanteita, jotka edellyttävät kaupungin johtamisessa tai palvelutuotannossa normaalioloista poikkeavia toimenpiteitä, tehtäviä ja toimivaltuuksia.

Sisäministeriön kansallisessa riskiarviossa on tunnistettu pandemiat ja epidemiat turvallisuusuhkina.

<https://intermin.fi/pelastustoimi/varautuminen/kansallinen-riskiarvio>.

Keski-Suomen alueellisessa riskiarviossa vuodelta 2018 keskitytään alueellisesti merkittäviin riskeihin, joiden hallitseminen edellyttää normaalista poikkeavaa toimintaa ja joiden vaikutukset alueellisella tasolla toteutuessaan aiheuttavat merkittäviä alueellisia vaikutuksia.

<https://intermin.fi/documents/1410869/12562948/Keski-Suomi.pdf/1bfd8f9f-1256-77e4-7b91-f93842e0d5d7/Keski-Suomi.pdf>

Johtopäätös: Vakavien häiriötilanteiden aikana ja poikkeusoloissa kaupungin toimintaa johtaa kaupunginjohtaja ja hänen johtamansa poikkeusolojen johtoryhmä. Nykyisessä hallintosäännössä ei ole tarkennusta, että poikkeusolojen johtoryhmä toimii kaikenlaisissa vakavissa häiriötilanteissa.

4.3 Viranomaisten toimivaltuudet vakavissa häiriötilanteissa

Suomessa on vallinnut poikkeusolojen jälkeen koronaepidemian aiheuttama vakava häiriötilanne tai yhteiskunnan normaalista toiminnasta poikkeava tilanne. Epidemian hillitsemiseksi, estämiseksi tai poistamiseksi on ollut tarpeen käyttää viranomaisvaltaa, jota ei olisi ollut tarpeen käyttää, jos tilanne olisi normaali, mutta jossa valmiuslain soveltamisedellytykset eivät ole täyttyneet.

Sosiaali- ja terveysministeriö antoi 10.9.2020 ohjauskirjeen *Alueelliset tartuntatautien torjunnan toimenpiteet ja palvelujärjestelmän varautuminen*. Kirjeen mukaan tartuntatautilain mukaisten viranomaisvastuiden johdosta alueellisen organisoitumisen keskeiset vastuutahot ovat sairaanhoitopiirit, kunnat ja kuntayhtymät, aluehallintovirastot sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tuottaa alueellisen epidemiologisen kuvan ja siihen perustuvat ohjeet tai suositukset toimenpidevaihtoehdoista ja niiden soveltamiskriteereistä sekä tarvittaessa konsultoi alueen viranomaisia.

Vakavan häiriötilanteen toimivaltuudet on määritelty useissa erityislaeissa. Tartuntalain 8 §:n mukaisesti aluehallintovirastot sovittavat yhteen ja valvovat alueillaan tartuntatautien torjuntaa. Aluehallintovirasto valvoo torjuntatyön säännösten mukaista toteuttamista. Lain 15 §:n nojalla aluehallintovirasto voi määrätä toimialueellansa erikseen rajatun terveystarkastuksen tietyin edellytyksin sekä 58 §:n nojalla julkisiin tiloihin ja yleisötilaisuuksiin kohdistuvista rajoituksista, kun niiden tarve ylittää kuntarajat. Aluehallintovirastossa päätös kokoontumisesta rajoittavista tai tiloja sulkevista määräyksistä tehdään aluehallintoylilääkäarin esityksen pohjalta ja päätöksen vahvistaa aluehallintoviraston ylijohdaja.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto on tehnyt 23.11.2020 päätöksen tartuntatautilain 58 §:n mukaan joulukuussa voimassa olevista tapahtumarajoituksista. Yli 50 henkilön yleisötilaisuuksia ja yleisiä kokouksia voi järjestää sisätiloissa ja alueellisesti rajatuissa ulkotiloissa, jos osallistujien turvallisuus voidaan varmistaa noudattaen opetus- ja kulttuuriministeriön ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen 21.9.2020 antamaa koronavirusohjetta. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto on tiukentanut osallistujamäärärajoitusta 20 henkilöön ajalle 2.12.-21.12.2020 päätöksellään 1.12.2020. Päätöksiä ovat edeltäneet aluehallintoviraston tartuntatautilain 58 §:n 1 momentin mukaiset rajoituspäätökset koskien yleisötilaisuuksien ja yleisten kokousten järjestämistä: 17.3., 8.4., 8.5., 19.5., 16.6., 1.7., 24.8., 22.9., 9.10. ja 23.10. (Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston päätös 23.11.2020 (LSSAVI/16409/2020 ja 1.12.2020 LSSAVI/16940/2020.)

Kuntien tekemillä päätöksillä on paikallisen tilanteen vaatiessa mahdollista tiukentaa tai täydentää aluehallintoviraston määrittämiä rajoituksia.

http://www.avi.fi/documents/10191/17729221/Tartuntatautilain58%C2%A7p%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s17_VSHP.pdf/205c8102-2a41-4e91-80f1-abef1ead3f7f

Sairaanhoitopiirin vastuulla on tarkentaa alueen epidemiologisen tilanteen kuvaa ja tehdä johtopäätökset siihen sekä THL:n tietoon ja ohjeistuksiin pohjaten. Maaliskuun 2020 alusta saakka on kokoontunut alueellinen pandemiajohtoryhmä. Keski-Suomen sairaanhoitopiirin alueellinen tartuntatautien torjunnan johtoryhmä (Nyrkki) on kokoontunut viikoittain 1.10.2020 alkaen. Sen tehtävänä on Sosiaali- ja terveysministeriön ohjeiden mukaan seurata maakunnallisen koronavirus-tilanteen tilannekuvaa ja tehdä sen perusteella analyysiä erilaisista päätöksistä, suosituksista ja linjauksista. Johtoryhmän kokouksiin osallistuu Keski-Suomen sairaanhoitopiirin ja Jyväskylän kaupungin edustajien lisäksi myös edustajia Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastosta ja Keski-Suomen ELY -keskuksesta sekä Äänekoskelta.

[https://www.ksshp.fi/fi-FI/KeskiSuomen_sairaanhoitopiiri_on_koonnut\(60968\)](https://www.ksshp.fi/fi-FI/KeskiSuomen_sairaanhoitopiiri_on_koonnut(60968))

Alakohtaisessa erityislainsäädännössä olevat toimivaltasäädökset koskevat ao. lainsäädännössä nimenomaisesti määriteltyä alaa tai tilannetta, eivät esimerkiksi koko väestöä. Tällaisessa lainsäädännössä

tarkoitettujen toimivaltasäännökset ovat käytettävissä vain ennalta aiheen mukaan lainsäädännössä erikseen määritellyissä tilanteissa. Sen sijaan erityisesti pelastuslain (379/2011) ja poliisilain (872/2011) soveltamisen kohteena voivat itse asiassa olla kaikki kansallisessa riskiarviossa kuvatut tilanteet, jos häiriö tai uhka on sen luonteinen, että pelastusviranomaisten tai poliisin toimenpiteet ovat tarpeellisia. Molemmissa laeissa annetaan viranomaisille normaaliaikojen häiriötilanteiden hoitoon erittäin laajat toimivaltuudet. (Oikeusministeriön julkaisu 2019: Viranomaisten toimivaltuudet häiriötilanteissa.) https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161604/OM_2019_18_Viranomaisten_toimivaltuudet_hairiotilanteissa.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Esimerkiksi tartuntatautilaki antaa kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaavalle viranomaiselle toimivallan tilojen sulkemisesta. Terveysturvallisuuden häiriötilanteita koskeva lainsäädäntö on varsin kattava. Tartuntatautilaissa (1227/2016) annetaan terveysturvaviranomaisille erittäin mittavat toimivaltuudet. Erityisesti luku 6 (tartunnan leviämistä rajoittavia toimenpiteitä) ja luku 7 (lääkkeiden, terveydenhuollon laitteiden ja tarvikkeiden sekä suojainten käyttö, viranomaisten toimivaltuudet poiketa lain säännöksistä) sisältävät määräyksiä, joilla annetaan laajoja valtuuksia viranomaisille (erityisesti kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaavalle toimielimelle) tartuntatautien torjumiseksi. Toimivaltainen viranomainen voi esimerkiksi päättää toimialueellaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden, oppilaitosten, päiväkotien asuntojen ja vastaavien tilojen sulkemisesta sekä yleisten kokousten tai yleisötilaisuuksien kieltämisestä (58 §). Laki sisältää myös määräyksiä viranomaisten toimivaltuuksista muun muassa määrätä tavaroiden hävittämisestä, henkilöihin kohdistuvasta karanteenista ja tavaran karanteenista, eristämisestä ja esimerkiksi lääkityksen antamisesta vastustuksesta huolimatta eristyksen aikana.

Tartuntatautilaissa (58 §) säädetään, että jos ”laajaa tartunnan vaaraa aiheuttava tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäilty tartuntatauti on todettu tai sen esiintyminen on perustellusti odotettavissa, kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaava toimielin voi päättää toimialueellaan muun muassa päiväkotien sulkemisesta.” Vastaavan kaltaisia tilanteita voidaan havaita myös muilla toimialoilla.

Jyväskylässä yksilöasiainjaosto on kokouksessaan 26.10.2020 päättänyt sulkea Keski-Palokan koulun 4.-6. luokkien opetuksen 27.10.-1.11.2020 väliseksi ajaksi tartuntatautilain 58 §:n nojalla.

”Normaaliolojen” vakavien häiriöiden varalta säädetyt erityiset toimivaltamääräykset on sisällytetty johdonmukaisesti erityislainsäädäntöön ja ne on aina sidottu tietyn ilmiön esiintymiseen. Niin sanottu normaaliaikojen kriisilainsäädäntö kattaa varsin hyvin yhteiskunnassa mahdollisesti esiintyvät häiriötilanteet. (Oikeusministeriön julkaisu 2019: Viranomaisten toimivaltuudet häiriötilanteissa.) https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161604/OM_2019_18_Viranomaisten_toimivaltuudet_hairiotilanteissa.pdf?sequence=1&isAllowed=y

4.4 Tartuntatautilain mukainen toimivalta Jyväskylän kaupungissa

Kaupunginhallituksen pöytäkirjan 19.10.2020 § 244 pandemiatilanteessa laissa määriteltyjä keskeisiä toimijoita ovat 9 §:ssä määritelty kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri sekä 58 §:ssä määritelty, rajoituksia asettava, kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaava toimielin, joka Jyväskylässä on hallintosäännön 16 §:n mukaisesti sosiaali- ja terveystalokunnan yksilöasiainjaosto.

Tartuntatautilain 9 §:n mukainen tartuntojen ehkäisytyö perustuu aina virkasuhteisen lääkärin arviointiin kokonaistilanteesta. Toimivaltaa ei voi siirtää toimielimelle. Tartuntataudeista vastaava lääkäri osallistuu poikkeusolojen johtoryhmän työskentelyyn, missä on voitu arvioida ennakkoon eri toimenpiteiden tai rajoitusten (joissa toimivalta yksilöhuoltojaostolla tai muulla toimielimellä, vastaavalla lääkärillä, kaupunginjohtajalla tai toimialajohtajalla) mahdollisia vaikutuksia laajasti kaupungin palveluihin ja toimintoihin.

Kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaava toimielin voi tartuntatautilain 58 §:n mukaisesti päättää toimialueellaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden, oppilaitosten, päiväkotien, asuntojen ja vastaavien tilojen sulkemisesta sekä yleisten kokousten tai yleisötilaisuuksien kieltämisestä. Näin voidaan toimia, mikäli laajaa tartunnan vaaraa aiheuttava yleisvaarallinen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäilty tartuntatauti on todettu tai sen esiintyminen on perustellusti odotettavissa.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt (26.10.2020 § 70) hallintosäännön muutoksen siten, että

1. hallintosäännön 16 §:ään tehdään yksilöasiainjaoston tehtäviin seuraava muutos: Yksilöasiainjaosto toimii Jyväskylän kaupungin tartuntatautilaissa määriteltynä kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaavana toimielimenä, jos päätöksenteko koskee yksilöä ja edellyttää henkilön terveystietojen käsittelyä.
2. hallintosäännön 10 §:ään kaupunginhallituksen tehtävät ja toimivalta lisätään: Kaupunginhallitus toimii Jyväskylän kaupungin tartuntatautilaissa määriteltynä kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaavana toimielimenä pois lukien mahdolliset yksilöpäätökset, joista päättää yksilöasiainjaosto.

Tässä arviointimuistossa ei ole tarkistettu tartuntatautilain mukaisia kaupungin päätöksiä toimivallan käytön suhteen eri toimielimissä. Sivistyslautakunta on mm. delegoinut koulujen etätyöstä tehtävän päätöksen toimialajohtajalle.

4.5. Poikkeusolojen johtoryhmän suositukset ja viestintä häiriötilanteesta

Kun kaupunginhallitus päätti 16.6. poikkeusolojen päättymisestä, päätti kaupunginhallitus myös hallintosäännön liitteen 2 soveltamisen päättymisestä. Kaupunginhallitus olisi tässä yhteydessä voinut päättää, että Jyväskylässä vallitsee kuitenkin vakava häiriötilanne ja että hallintosäännön liitettä 2 voidaan edelleen soveltaa.

Hallintosäännön liitteen 2 § 9:n mukaan erityistoimivallan käyttöön ottamisesta päättämisen jälkeen kaikki kaupungin tiedotteet, lausunnot ja haastattelut annetaan viestintäjohtajan koordinoimana kaupungin poikkeusolojen johtoryhmän kautta, ellei kaupunginjohtaja kaupungin poikkeusolojen johtoryhmässä toisin päättä.

Kaupungin tiedotteiden mukaan poikkeusolojen johtoryhmä on kokoontunut maaliskuusta 2020 alkaen ja antanut suosituksia esimerkiksi seuraavasti (tiedote 16.10.2020):

”Kaupunki kävi läpi valtioneuvoston eilen antamat alueelliset suositukset koronaepidemian leviämisen estämiseksi. Kaupunki arvioi toimenpiteet suhteessa tartuntatilanteeseen. Koska kiihtymisvaihe on Jyväskylässä hyvin lähellä, se antoi jo etupainotteisesti seuraavat liittyvät suositukset asukkailleen ja eri toimijoille koronatartuntojen saamiseksi hallintaan.

Kaupungin antamien suositusten toimivalta perustuu tartuntatautilain 9 §:n, jossa määrätään tartuntatautien torjuntatyössä kunnassa. Lain mukaan kunnan tartuntataudeista vastaavan lääkärin on otettava selvää epäillyn tai todetun tartuntataudin laadusta ja sen levinneisyydestä sekä ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin taudin leviämisen estämiseksi.

Suosituksia eivät ole velvoittavia, vaan niiden noudattamisesta päättää jokainen asukas ja toimija itse. Suositukset antavat kuitenkin selkeää ohjeistusta siitä, miten nykytilanteessa kannattaa toimia itsensä ja muiden suojaamiseksi. Suositukset tulevat voimaan välittömästi.”

Osassa kaupungin tiedotteita on mainittu suosituksen antajaksi kaupunki, kuten yllä, tai poikkeusolojen johtoryhmä.

Maan hallitus ja THL antoivat 13.8.2020 suosituksen kasvomaskien käyttämisestä muun muassa joukkoliikenteessä sekä koronatesteissä käytäessä. Jyväskylän kaupunki suositteli 13.8. maskien käyttämistä lisäksi joukkotapahtumissa. Kaupunki antoi 24.9. laajan maskisuosituksen yli 15-vuotiaille asukkailleen kahden viikon ajaksi julkisiin sisätiloihin sekä yleisötilaisuuksiin johtuen kaupungin koronatartuntojen kasvavasta määrästä ja arviosta siitä, että kaupungissa on käynnissä taudin kiihtymisvaihe. Suosituksen on tarkennettu 29.9. koskevan myös kaupungin liikuntapaikkojen käyttäjiä. Yli 15-vuotiaiden maskisuositusta on päätetty 5.10.2020 jatkaa lokakuun ajan. Maskisuositusta on jatkettu 30.10. marraskuun ajan ja 23.11. suositusta on jatkettu tammikuun 15. päivään 2021 asti. Lisäksi esimerkiksi perusopetuksen henkilökunnan maski- tai visiiripakko asetettiin voimaan 26.10.2020.

<https://www.jyvaskyla.fi/terveys/korona/voimassa-olevat>

Kaupungin kotisivujen uutisissa on tiedotettu kuntalaisille ajankohtaisesta koronatilanteesta ja esimerkiksi kaupungin antamista suosituksista. Kaupungin kotisivuilla on osio *Tietoa koronaviruksesta Jyväskylässä*, jossa on ajankohtainen tartuntatilanne sekä ohjeistusta ja tietoa eri kohderyhmille. Kotisivulle on myös koottu voimassa olevat suositukset ja rajoitukset koronatilanteesta, kuten maskisuositus. Lisäksi esimerkiksi yli 70-vuotiaille, joita kaupunki ei tavoittanut puhelimitse ikääntyneille suunnatulla soittokierroksella, on lähetetty kirje koronatilanteesta sekä mahdollisuuksista saada apua koteihin kotikaranteenin aikaan. Henkilöstölle on viestitty sekä intranetin kautta että sähköpostitse kaupungin kotisivujen lisäksi.

Ajankohtaisesta koronatilanteesta on informoitu valtuustoa valtuustoseminaareissa 6.4.2020 ja 5.10.2020 sekä tiedonantotilaisuudessa valtuuston kokouksen 27.4.2020 jälkeen ja koronainfossa 3.9.2020.

Johtopäätös: Kaupungin viestintä ja tiedottaminen koronatilanteen toimenpiteistä on ollut ajantasaista ja selkeää.